

Gereformeerden leren dansen

Begin deze maand ben ik naar een lezing geweest van prof. dr. James K.A Smith op onze universiteit aan de Broederweg. Hij hield een lezing over Radical Orthodoxy (RO), een postmoderne theologische beweging. En in dit artikel wil ik kort iets vertellen over RO, een aantal punten uit de lezing naar voren halen en daarmee ook bovenstaande titel nader toelichten.

Radical Orthodoxy

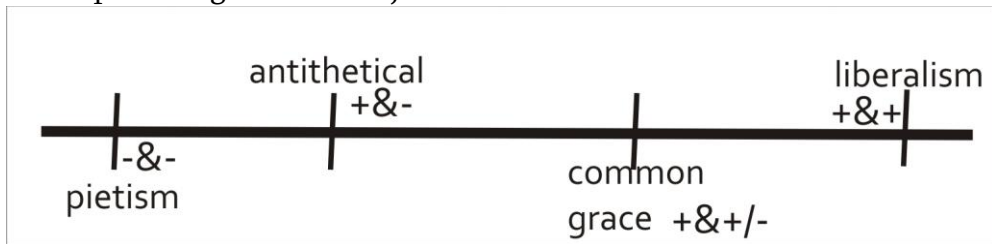
Radical Orthodoxy is een theologische beweging die op zoek is naar verbondenheid met de vroege kerk. Deze verbondenheid komt onder andere tot uiting doordat ze de kernbelijdenissen van Nicea, Athanasius en de apostolische als uitgangspunt nemen. Verder is een belangrijk punt van de RO dat ze kritiek hebben op de moderne scheiding tussen seculier en religieus. De vroege kerk kende dat onderscheid niet. Een belangrijk boek voor de RO van John Milbank, *Theology & Social Theory*, begint daarom als volgt: “Once there was no ‘secular’...” Het opheffen van deze scheiding en daarmee dus pleiten voor een holistische benadering van de wereld doortrekt het denken van deze beweging. RO heeft grote kritiek op het moderne liberalisme, want dat heeft geleid tot een soort *social atomism*, het individu als centrum van het sociale leven. Allemaal losse atoompjes, die weinig meer van elkaar moeten, tenzij het iets oplevert. Post-seculier – ook zo’n mooie term – waarmee de RO wil aangeven dat we moeten staan voor de participerende ontologie. God participeert in deze wereld, nu ook. God manifesteert zichzelf in de zichtbare werkelijkheid. Er bestaat geen seculier, want God is overal, Zijn scheppende kracht zit in alles, in de ontwikkeling van bluetooth tot V12-motoren tot embryokweek tot...

En als laatste punt van deze zeer summiere beschrijving van Radical Orthodoxy, richten ze zich op sacramentele ecclesiologie. In gewoon Nederlands betekent dat ongeveer dat we in ons denken over de kerk een belangrijke rol moeten toekennen aan de sacramentele dingen, de gewijde handelingen. Straks meer daarover.

Antithese

Ik ben niet bepaald Schilderiaans opgevoed, laat staan dat ik er nu in onderwezen wordt, maar één van de dingen die ik toch heb meegekregen is zijn sterke antithese-denken. Daar zitten duidelijke voordelen aan, het verschaft helderheid en versterkt de identiteit van de eigen groep. Een nadeel is dat sommige zaken nou eenmaal wat genuanceerder liggen. Zeker in deze postmoderne tijd willen we graag wat genuanceerd denken en het verschil tussen zwart en wit vinden we vaak moeilijk.

Toch wil James een herwaardering van de antithese, maar dan op een iets andere manier. Ik hoop dat enigszins duidelijk te kunnen maken aan de hand van een snel geklust plaatje.

Overgenomen uit mijn aantekeningen van de lezing. Als we het hebben

over de houding ten opzichte van de cultuur, dan kun je daar op verschillende manieren onderscheid in aanbrengen. Nu kun je in z'n algemeenheid iets zeggen en vinden over cultuur en cultuuruitingen, maar ook over de richting die het gaat. Uiteraard is de richting vaak vooruit, je ontwikkelt verder, maar in sommige gevallen gaat die richting ook wel eens de verkeerde kant op. Bijvoorbeeld de embryo-mogelijkheden, sociale cohesie of saamhorigheid. (Oké, deze oranje periode geeft wellicht een vertekend beeld)

Daarnaast zie je dat de verschillende groepen ook verschillende meningen hebben wat betreft cultuur. Het liberalisme juicht zowel alle cultuuruitingen toe alsook de richting die het opgaat. Vrijheid, blijheid, +&+. Het pietisme zit helemaal aan de andere kant, het is anti-cultuur en al helemaal anti-richting. Het gaat tenslotte om het hart, als Jezus in je hart is, wat doet de rest er dan toe? De common grace staat positief tegenover de cultuur en neigt ook wel naar positief over de richting. Gods genade is ongekend. En de antithetical houding is positief over de cultuur, Gods schepping is zichtbaar in haar, maar ze is negatief over de richting die de cultuur op gaat. (+&-)

De Radical Orthodoxy voelt zich het beste thuis bij de laatste en wil daarom een soort tegencultuur vormen. Als vrijgemaakte denk je dan direct, goh, dat ken ik ergens van... Maar nee, het moet geen subcultuur of nieuwe zuil worden, maar een alternatieve cultuur die iets wil weerspiegelen van het Koninkrijk van God. Een uitnodiging naar de mensen om haar heen, als een plek van jaloom.

Homo liturgicus

Terug naar de sacramentele ecclesiologie en de dansende gereformeerden. Als gereformeerden hebben we de neiging om te denken dat we, mensen, *brains on sticks* zijn. In onze manier van worship, onze invulling van kerkdiensten en ons christelijke onderwijs zijn we puur cognitief bezig. Kennisoverdracht, die vindt zus, die vindt zo, wij vinden dit, dit zegt de Bijbel, allemaal cognitief en intellectueel. Maar we zijn niet alleen maar denkende objecten, er bestaat ook nog zoiets als verlangen en begeren. Als gereformeerden geloven wij dat God ons in z'n totaliteit geschapen heeft, lichaam en ziel. Het eerder genoemde holistische. Dat geloven en belijden wij, maar in onze dank en worship aan God gebruiken we alleen het brein. James betoogde dat we een homo liturgicus zijn, wij zijn liturgisch ingestelde mensen. De kerk zou kunnen leren van zowel de katholieken als de pentacostals. Met eerbied en ontzag knielen voor God, maar ook dansen van vreugde voor het verlossende werk van Jezus Christus.

Maar dat is toch Rooms? En kaarsjes aansteken of knielen tijdens het bidden is toch puur een ritueel, dat heeft toch geen waarde in zichzelf? En is het niet zo dat wij God met ons lichaam dienen door ons werk, gezin en maatschappij?

Tja, goede vragen, maar volgens mij is het probleem dat we door het moderne onderscheid van seculier en religieus zijn vergeten dat wij God dienen kunnen door ons werk, ons gezin en onze maatschappelijke betrokkenheid. En doordat we het zo streng gescheiden hebben zoeken wij het religieuze op zondag in de kerk. Maar daar wordt het lichaam niet geraakt of bevredigt... Kijk ook eens naar de manier waarop wij door de 'wereld' getriggerd worden om dingen te kopen of te doen. Allemaal beelden, plaatjes, filmpjes. Ons lichaam voelt zich aangetrokken, dat wil ik ook, daar wil ik ook naar toe! (en gelukkig denkt ons verstand soms nog aan de portemonnee) Maar hoe worden wij getriggerd door het evangelie? Welke (visuele) krachten werken op ons lichaam? Is het puur verstand dat ons moet overhalen om naar de kerk te gaan? Maar als dat zo is, dan klopt dat toch niet? Wij zijn toch Gods kind met lichaam en al? Geestelijk voedsel is niet altijd genoeg, neem maar het basale voorbeeld van de vijf broden en de twee vissen. Ze kregen het evangelie *material* aangereikt. Het gaat niet puur om de ervaring, als ik dat meemaak of als ik dat voel, dan... Nee, het gaat om een totale verwevenheid van lichaam en geest.

Het enige gereformeerde moment waarop we *material* het evangelie binnenkrijgen is tijdens het avondmaal. Dan proeven we de genade van God. Laten we daarom om te beginnen het avondmaal wekelijks vieren en knielen tijdens het bidden. Dan buigen we letterlijk ons hoofd voor onze grote Heer.

Naschrift

Het is een beetje een mix geworden van verslaglegging en persoonlijke inbreng. Wilt u daar meer helderheid over of meer weten over de gebruikte bronnen, dan moet u mij even contacten. Op het plaatje ziet u een dansende Kuyper, dat werd gebruikt bij een artikel van James K.A. Smith in Christianity Today van mei jongstleden.